

СБОРНИК ТЕЗИСОВ МЕЖДУНАРОДНОЙ
НАУЧНОЙ КОНФЕРЕНЦИИ «ЗДРАВООХРАНЕНИЕ,
ОБРАЗОВАНИЕ И СПОРТ В ЭРУ ВОЗРОЖДЕНИЯ
НОВОЙ ЭПОХИ МОГУЩЕСТВЕННОГО ГОСУДАРСТВА»

COLLECTION OF ABSTRACTS OF THE «HEALTH
CARE, EDUCATION AND SPORTS IN THE ERA
OF THE REVIVAL OF THE NEW EPOCH OF
THE POWERFUL STATE» INTERNATIONAL
SCIENTIFIC CONFERENCE

«SAGLYGY GORAÝYŞ, BILIM WE SPORT
BERKARAR DÖWLETIŇ TÄZE EÝÝAMYNÝŇ
GALKYNYŞY DÖWRÜNDE» ATLY HALKARA ÝLMI
MASLAHATYŇ NUTUKLARYNYŇ ÝYGÝNDYSY

«SAGLYGY GORAÝYŞ, BILIM WE SPORT BERKARAR DÖWLETIŇ TÄZE EÝÝAMYNÝŇ GALKYNYŞY DÖWRÜNDE» ATLY HALKARA ÝLMI MASLAHATYŇ NUTUKLARYNYŇ ÝYGÝNDYSY

COLLECTION OF ABSTRACTS OF THE «HEALTH
CARE, EDUCATION AND SPORTS IN THE ERA
OF THE REVIVAL OF THE NEW EPOCH OF
THE POWERFUL STATE» INTERNATIONAL
SCIENTIFIC CONFERENCE

СБОРНИК ТЕЗИСОВ МЕЖДУНАРОДНОЙ
НАУЧНОЙ КОНФЕРЕНЦИИ «ЗДРАВООХРАНЕНИЕ,
ОБРАЗОВАНИЕ И СПОРТ В ЭРУ ВОЗРОЖДЕНИЯ
НОВОЙ ЭПОХИ МОГУЩЕСТВЕННОГО
ГОСУДАРСТВА»

TÜRKMENISTAN, AŞGABAT,
10-12-NJI OKTYÁBR, 2023

TURKMENISTAN, ASHGABAT,
OCTOBER 10-12, 2023

ТУРКМЕНИСТАН, АШХАБАД,
10-12 ОКТЯБРЯ 2023

türkmen dilinde bar bolan adalgalar edebi dilimiziň gymmatlygy bolup, onuň sözlük gorunyň aýrylmaz bir bölegi bolup durýar.

ORIGIN AND DEVELOPMENT OF CYBER SECURITY TERMS

G. Myradova (Turkmenistan)

From the ancient times to our days, the internal words of the Turkmen language served as the main source for naming concepts related to science and technology. Most of the terms created by the internal means of the Turkmen language are very stable in science and technology, and they have not left the terminology of science and technology without significantly changing their sound and meaning since early times. For example, **Recovering II** – Event, refers to the ability to perform the required work again after the object has been damaged, the state of completing the work. **Control** – The transition from one state to another by the controller of a controlled system in an electronic computing device.

Today, the science of Turkmen terminology is based on strict scientific principles. In order to enrich our language from our ancient written monuments, which are considered to be the unique spiritual and national wealth of our people, one of the important tasks of the modern Turkmen language is to collect the characteristic words, study them on a scientific basis and make them available to the public.

ВОЗНИКНОВЕНИЕ И РАЗВИТИЕ ТЕРМИНОЛОГИИ КИБЕРБЕЗОПАСНОСТИ

Г. Мурадова (Туркменистан)

С давних времён и до наших дней для наименования научно-технических понятий основным источником служили собственные лексические средства самого туркменского языка. Большинство терминов, образованных за счёт внутренних средств туркменского языка, сохраняли устойчивость в науке и технике, с древних времён не претерпев существенных изменений в фонетическом и семантическом плане, продолжают функционировать в научно-техническом обороте. Например, **Восстановление** [recovering] **II** – событие, заключающееся в том, что после неисправности объект вновь становится способным выполнять требуемую функцию. **Администрирование** – целевой переход администратора управляемой системы из одного состояния в другое на электронно-вычислительной машине.

На сегодняшний день туркменская терминологическая наука строго опирается на научные принципы. Сбор слов терминологического характера, их научное изучение и популяризация в целях обогащения языка посредством древних письменных памятников, которые являются духовными и национальными богатствами народа, принято считать одной из важнейших задач современного туркменского языка.

HALKARA SYPAÝYÇYLYK KADALARYNY IŇLIS DILI SAPAKLARYNDA ÖWRETMEGIŇ AÝRATYNLYKLARY

G. Ýusupowa (Türkmenistan)

Medeniýetara aragatnaşygyny öwretmek meselesinde «halkara sypaýyçylyk» düşüňjesi öz beýanyny tapýar. Halkara giňişliginde ýaýran bu düşüňje ahlaga, şahsyýete bolan hormaty, ýurduň medeniýetine bildirilýän zerur talaplary öz içine alýar. Şeýlelik bilen, halkara sypaýyçylyk özara gatnaşyklary guramak, saparlary, ýugnaklary, gepleşikleri, kabul edişlikleri we diplomatik gatnaşyklardaky beýleki

aragatnaşyk ýagdaýlaryny öz içine alýar. Halkara sypaýyçylygyň kadalary öwredilende «sypaýyçylyk» we «edep» ýaly aragatnaşyk häsiýetler uly ähmiýete eýe bolýar. Türkmen dilinde «sypaýyçylyk, sypaýylyk» – «örän edeplilik, salyhatlylyk, asyllylyk» diýmegi aňladýar. Sypaýyçylyk aragatnaşygy has gowy amala aşyrmagy üpjün edýär, mysal üçin maglumaty soramak, söhbetdeşligi dowam etdirmek we ş.m. Sypaýyçylyk söhbetdeşine hormat goýýan medeniýetli adamy aç-açan häsiýetlendirýär. Şonuň üçin sypaýyçylyga söhbetdeş adamlar tarapyndan oňyn häsiýet hökmünde baha berilýär.

«Halkara sypaýyçylyk» düşünjesi sözleşiş edebiniň kadalaryny hem öz içine alýar. Geljekki diplomatlaryň aragatnaşygy üstünlikli üpjün etmek üçin edep düzgünleri, protokol kadalary aýratyn ähmiýete eýe bolýar. Inlis diliniň öwredilýän döwründe aragatnaşygyň edep kadalaryny öwrenmek, talyplara daşary ýurt dili gurşawyna tiz öwrenişmäge we aragatnaşykda öwrenilýän dili üstünlikli ulanmaga mümkinçilik berýär. Şeýlelik bilen, geljekde halkara gatnaşyklary ulgamynda zähmet çekjek talyplara, ýaş hünärmenlere halkara sypaýyçylygynyň kadalaryny öwretmegiň usulyýetiniň in möhüm taraplarynyň biri inlis diliniň sözleşiş edebini ýeterlik derejede bilmektir.

Mälim bolşy ýaly, şu günki döwür daşary ýurt dillerini ussatlarça bilmegi talap edýär. Şonuň üçin, sözleşiş aragatnaşykda diňe bir söz baýlygyny, grammatikany we diliň beýleki taraplary bilen bir hatarda halkara sypaýyçylygyň kadalaryny, şeýle hem dil birlikleriniň dürli ýagdaýlarda (situatiw ýagdaýlary) ulanylmagy bilen baglanyşykly sözleşiş edebiniň kadalaryny ýeterlik derejede bilmek möhümdir. Bu düşüňjeleri dogry we dürs ulanmaklary üçin dürli gönükmeleri ýerine ýetirýärler, nazaryýetde öwrenilen bilimlerini okuwçylar/talyplar orta, ýokary we ýörite hünärmen mekdeplerinde geçirilýän hepdelikleriniň, bäsleşikleriň, dürli görnüşli maslahatlaryň ýa-da seminarlaryň dowamynda giňden peýdalanýarlar. Bu endikleri nazaryýetde kämilleşdirip, erkin özlerini alyp barmaklaryna we daşary ýurtly kärdeşleri bilen işleşenlerinde erkin peýdalanmaklaryna getirýär. Sebäbi sypaýyçylykly, owadan we dogry gürlemek adamyň medeniýetiniň, intellektual ösüşiniň görkezijisi bolup durýar.

Sözleşiş edebiniň kadalary ýüzlenmegiň, salamlaşmagyň, tanyşmagyň, sagbollaşmagyň, haýyş, çakylyk, arzuw etmegiň, ötüňç soramagyň, gutlamagyň, minnetdarlygy, gyanjy ýa-da duýgudaşlygy bildirmegiň we beýleki şulara meňzeş ýagdaýlary göz önünde tutmak maksady bilen, durnukly sözleri, söz düzümlerini hem-de sözlemleri öz içine alýar. Her bir ýagdaýa manydaş görnüş emele getirýän formulalar we aňlatmalar topary dilde hyzmat edýär» (mysal üçin, «salamlaşmak»): salam, ertiriňiz haýyrly, gurgunmysyňyz (adatça zenan maşgalalara ýüzlenilende). Şeýle kadadyr düzgünleri bilmezden, söhbetdeşlik üçin zerur, gerek şertleri döretmek, medeniýetiň we terbiýäniň talabalaýyk derejesini görkezmek mümkin däl. Sözleşiş edebiniň kadalaryny bilmek we dürli ýagdaýlarda yerlikli ulanmak amatly aragatnaşyk şertlerini üpjün edýär, gatnaşyjylaryň arasynda degişli söhbedi ýola goýmaga kömek edýär. Etika boýunça sözlük sypaýyçylygy «adamlara hormat goýmagyň gündelik özüni alyp barmagyňa we başgalar bilen iş salyşmagyň endige öwrülen ahlak häsiýet» diýip kesgitleýär.

PECULIARITIES OF TEACHING RULES OF INTERNATIONAL COURTESY IN ENGLISH LESSONS

G. Yusupova (Turkmenistan)

The norms and rules of international courtesy are applied on the basis of reciprocity or the wishes of the state. So, for example, the norms of diplomatic protocol prescribe the obligatory response to a sent note, business card, congratulation, invitation to a reception, etc. The norms and rules of international courtesy are based on strict and unconditional observance of the customs and rules of the host country, its legislation and established orders. It must be emphasized that the concept of international politeness also includes the norms of speech etiquette. This is due to the fact that the rules of etiquette are of particular importance for the successful communication of future diplomats.

The study of etiquette norms of communication in the process of teaching English allows students to quickly get used to a non-native language environment and successfully use the language

being studied in communication. Regardless of the content, speech etiquette is able to give speech a polite form of communication.

ОСОБЕННОСТИ ПРЕПОДАВАНИЯ ПРАВИЛ МЕЖДУНАРОДНОЙ ВЕЖЛИВОСТИ НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Г. Юсупова (Туркменистан)

Нормы и правила международной вежливости применяются на началах взаимности или по желанию государства. Так, например, нормы дипломатического протокола предписывают обязательность ответа на присланные ноту, визитную карточку, поздравление, приглашение на приём и т. п. В основе норм и правил международной вежливости лежит строгое и безусловное соблюдение обычаев и правил страны пребывания, её законодательства и установленных порядков. Необходимо подчеркнуть, что понятие «международная вежливость» включает в себя также нормы речевого этикета. Это обусловлено тем, что для успешной коммуникации будущих дипломатов правила этикета имеют особое значение.

Изучение этикетных норм общения в процессе обучения английского языка позволяет студентам быстрее освоиться в неродной языковой среде и успешно пользоваться изучаемым языком при общении. Независимо от содержания, речевой этикет способен придать речи вежливую форму общения.

BILIMI DOLANDYRMAK ÜÇIN BULUT HASAPLAMALARYNYŇ ULANYLYŞY

H. Nepesowa, J. Jumayewa (Türkmenistan)

Bulut hasaplamasy, belli bir bulut arhitekturasynyň gurluşygyny hödürleýän we munuň üçin belli bir infrastrukturany öz içine alýan bulut tehnologiýalarynyň esasyny düzýär. Kesgitleme hökmünde bulut hasaplamasy 2000-nji ýyllarda peýda boldy, ýöne soňky döwürde has meşhurdyr. Bu tehnologiýalar geçmişde ulanylan köne tehnologiýalarda işleýär, ýöne olar ön bir täjirçilik çözügüne birleşdirilmedi.

«Bulut» (cloud) sözi ön Global tora (Internete) ýüzlenmek üçin ulanylypdy. Bulut tehnologiýalary baradaky pikir, hasaplamagyň töleg bilen üpjün ediljekdigini ön süren Jon Makkarti tarapyndan 1960-njy ýylda döredilipdi we eýýäm 1993-nji ýylda «bulut» adalgasy täjirçilik maksatly ulanylypdy.

Şeýle tehnologiýalar bilen üpjün edilýän hyzmatlar aşakdakylara bölünýär:

- jemgyýetçilik hyzmatlary;
- hususy hyzmatlar;
- gibril hyzmatlary.

Jemgyýetçilik hyzmatlary. Jemgyýetçilik «buludy» köp guramalar we hyzmaty hödürleýjiler tarapyndan ulanylýar. Bu ýagdaýda ulanyjylar buludy dolandyрмаýarlar we goldamaýarlar, muny diňe «buludyň» eýesi edip biler. Islendik kompaniýa jemgyýetçilik buludynyň abonentini bolup biler. Bu görnüş, beýleki «bulutlarda» ýok bolan ýokary göwrümlü web sahypalaryny ýa-da iş ulgamlaryny ýerleşdirmegiň arzan we aňsat usulyny üpjün edýär.

Hususy hyzmatlar. Hususy «bulut», diňe bir gurama tarapyndan dolandyrylýan bulut görnüşidir. Abonent «buludy» özbaşdak ýa-da daşarky potratçynyň üsti bilen dolandyryp biler. Infrastruktura tehnologiýany bermek üçin kompaniýanyň jaýyna ýa-da daşarky operatora degişli bolup biler. Tehnologiýanyň bu görnüşü ýapyk görnüşde-de, açyk görnüşde-de işläp biler. Açyk görnüşinde, «bulut» kompaniýanyň serwerinde ýerleşmeýär, ýerli ulgam ýa-da simsiz internet arkaly hem-de uzakdan Internet arkaly girip bolýar. Ýapyk görnüşinde «bulut» Internetden daşarky girişden düýbünden goralan.